

KOULUKOHTAINEN TOIMINNALLINEN TASA-ARVO- JA YHDENVERTAISUUSUUNNITELMA

KOULU: MASALAN KOULU

Laadittu: 15.11.2016

Päivitetty: 14.9.2023

Hyväksytty: infokokous 26.9.2022

oppilaskunta: 2.12.2016

oppilashuolto: 29.11.2016

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (8.8.1986/6095) 5a § (30.12.2014/1329)
Toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi oppilaitoksissa
Koulutuksen järjestäjä vastaa siitä, että vuosittain laaditaan oppilaitoskohtaisesti tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa.

Suunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

- 1) selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta;
- 2) tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi;
- 3) arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista.

Toimenpiteet sekä tulokset edelliseltä lukuvuodelta:

Rehtori ja opettajat ovat lukuvuosisuunnitelman päivityksen ja vahvistamisen jälkeen saaneet sähköpostin kautta liitetiedostona tämän liitteen. Heillä on ollut mahdollisuus palata tekstiin. Yhteistä keskustelua sekä toiminnan tarkastelua tämän liitteen pohjalta on lv. 2021-2022 ollut liian vähän.

Yleisinä asioina tasa-arvosuunnitelman velvoitteina voidaan mainita, että koulun kuuluu kiinnittää huomiota oppilas- tai opiskelijavalintoihin (esim. lähikouluperiaate, oppilaaksiottoalueet), opetuksen järjestämiseen (esim. koulupäivän pituus), oppimiseroihin (esim. pedagoginen tuki) ja opintosuoritusten arviointiin (esim. itse- ja vertaisarviointi, arvioinnin periaatteet) sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen (esim. Itsemääräämisoikeus -käsitteen opettaminen).

1. Koulu henkilökuntaa ohjeistetaan toimimaan tasa-arvolain mukaisesti.

Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla. Masalan koulussa tasa-arvosuunnitelma on päivitetty joka syksy.

Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325 6 §

Koulutuksen järjestäjän velvollisuus edistää yhdenvertaisuutta

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden toteutumisen edistämiseksi. Edistämistoimenpiteiden on oltava oppilaitoksen toimintaympäristö, voimavarat ja muut olosuhteet huomioon ottaen tehokkaita, tarkoituksenmukaisia ja oikeasuhtaisia.

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi.

Koulutuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän oppilaitoksen on varattava oppilaille ja heidän huoltajilleen sekä opiskelijoille tai heidän edustajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimenpiteistä.

Kirkkonummen opetussuunnitelma: 1.2.Paikallisen opetussuunnitelman laatimista ohjaavat periaatteet

Laaditaan oppilaitoskohtainen tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja oppilaiden tai opiskelijoiden kanssa. Yhdenvertaisuussuunnitelma tehdään yhdessä tasa-arvosuunnitelman kanssa. Vuosittaisen tarkastelun lisäksi suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Kirkkonummella oppilaitoskohtainen tasa-arvosuunnitelma liitetään lukuvuosisuunnitelman yhteyteen, ja se tulee päivittää vähintään kolmen vuoden välein yhdessä oppilaiden kanssa. Edellä mainitut paikalliset suunnitelmat ovat luettavissa kunnan kotisivuilta.

Kuvataan sisältö ja prosessi koulukohtaisesti kunkin koulun omista lähtökohdista
Alla oleva on tarkoitettu esimerkiksi ohjaamaan, miten aihetta lähestytään.

1. Tasa-arvosuunnittelussa luodaan yhteinen käsitys siitä

- millainen on tasa-arvoinen koulu
- mitkä asiat koulussa voivat estää sukupuolten tasa-arvon toteutumista
- mitkä asiat edistävät sukupuolten tasa-arvoa koulussa
- millä edellytyksillä ja toimintatavoilla oppilailla on sukupuolesta riippumatta yhtäläiset mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa koulun toimintaan
- miten puututaan häirintään ja ennaltaehkäistään sitä
-

Tasa-arvolaki velvoittaa edistämään sukupuolten tasa-arvoa koulutuksessa

”Viranomaisten ja koulutuksen järjestäjien sekä muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen on huolehdittava siitä, että tytöillä ja pojilla sekä naisilla ja miehillä on samat mahdollisuudet koulutukseen ja ammatilliseen kehitykseen sekä että opetus, tutkimus ja oppiaineisto tukevat tämän lain tarkoituksen toteutumista. Tasa-arvoa edistetään

koulutuksessa ja opetuksessa lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen.” (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 5§)

”Viranomaisten, koulutuksen järjestäjien ja muiden koulutusta tai opetusta järjestävien yhteisöjen sekä työnantajien tulee ennaltaehkäistä sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuvaa syrjintää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti.” (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 6§)

(Lähde: Tasa-arvotyö on taitolaji, Oph; Oppaat ja käsikirjat 2015:5)

Tasa-arvo ja laaja yhdenvertaisuusperiaate ohjaavat perusopetuksen kehittämistä. Tasa-arvoinen koulu ottaa huomioon kaikki kouluyhteisön jäsenet sellaisina henkilöinä kuin he esiintyvät yhteisössä huomioon ottaen hyvän käytöksen kaikkia henkilöitä kohtaan sukupuolesta ja iästä riippumatta.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 on sitouduttu sukupuolten tasa-arvon edistämiseen monesta näkökulmasta:

- perusopetus kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia opinnoissa, jokaista oppilasta autetaan tunnistamaan omat mahdollisuutensa ja rakentamaan oppimispolkunsa ilman sukupuoleen sidottuja roolimalleja
- perusopetuksen tulee lisätä tietämystä ja ymmärrystä sukupuolten moninaisuudesta
- yhdenvertaisuus ja tasa-arvo ovat perusopetuksen toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita
- opetuksen tulee olla sukupuolitietoista, jokainen oppiaine edistää sukupuolen tasa-arvoa omalla tavallaan
- työtapojen, oppimisympäristöjen ja yhteistyökumppaneiden valinnassa kiinnitetään huomiota sukupuolittuneiden asenteiden ja käytänteiden tunnistamiseen ja muuttamiseen

Tasa-arvoisuutta edistäviä asioita Masalan koulussa:

- sukupuolitietoisella toimintakulttuurilla pyritään edistämään osallisuutta ja yhteisöllisyyttä
- oppilashuollolla ja oppimisen ja koulunkäynnin tuella on erityinen merkitys ennaltaehkäisevässä työssä sekä varhaisen tuen toteuttamisessa.
- kouluissa on unisex-wc:t
- liikuntatunnit pidetään sekaryhmissä
- ryhmätöissä käytetään sekaryhmiä
- oppilaita järjestetään juhliin, tilaisuuksiin ym. tapahtumiin istumaan, esiintymään jaksamisen, motivaation ja osaamisen perusteella
- valinnaisaineet on suunnattu kaikille 5- 6- luokkalaisille
- vältetään tyttö-poika-ohjeistuksia tai jaottelua esim. istumajärjestyksessä, jonoissa
- pukeutumisohteet ovat yhtäläiset kaikille ja niiden perusteena ovat turvallisuus sekä asiallisuus (esim. liikuntatunnit, teknisen työn tunnit)

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuusoppimiskokonaisuus: Sukupuolten tasa-arvo

1-2-luokat:

oppilaan lähielämän käsitteleminen: perhe, luokka, koulu, yhteiskunta

- oppilaiden tuotosten käsitteleminen ja käyttö keskustelun sekä aiheen pohjana; piirroksat ja tarinat, aiheen alussa ja lopussa (arviointi)
 - tasa-arvoa tukevien tarinoiden, pelien, fyysisten aktiviteettien hyödyntäminen
 - oppilaan oman päätöksentekotaidon opettaminen ja taidon vahvistaminen
- koulutyössä: demokratian käsite, tasa-arvoa edistävät aloitteet
- ammatteihin tutustuminen
 - Tvt-taitojen opettaminen ja tv:n käyttäminen kaikilla luokka-asteilla

3-6-luokat Sukupuolten tasa-arvo

- suunnitelman käsitteleminen omassa koulussa: tasa-arvotilan vertailu esim. Suomessa ja maailmalla (yhdistetään koulun tasa-arvosuunnitteluun)
- oppijana kehittyminen: opiskelutavat – ja taidot, monipuolisuus
- tasa-arvoisältöjen suunnittelu ja osallisuus oppiaineissa (yhteistoiminnallisia sukupuolten tasa-arvoa käsitteleviä oppimistehtäviä/projekteja oppiaineiden yhteistyönä)
- tasa-arvoisen ja tasavertaisen arvioinnin kehittäminen esim. keskustelujen kautta
- huoltajien kannustaminen (kts. em. 1 -2-luokat aikuisten stereotyyppit)
- turvataitojen opettaminen tunne- ja vuorovaikutusharjoitteet (Hyvä minä, Hyvä Sinä), suojautuminen, asioista kertominen
- kiinnostuksen luominen epätyypillisiin koulutus- ja työuravalintoihin
- eettisten ja moraalisten kysymysten käsitteleminen opetustilanteissa
- lasten oikeuksien edistäminen koulutyössä sekä koulun arjessa
- solidaarisuustyön merkityksen avaaminen oppilaille (SPR, Unicef, lasten oikeudet)
- varhaismurrosikään tutustuminen opetuksen ja kirjallisuuden muodossa (myös terveydenhoitajan tunnit)
- turvan hakemisen merkitys sekä avun hakemisen ohjeistaminen aikuiselta välitunti-, konflikti-, sekä kiusaamistilanteissa: koulussa, koulumatkoilla
- tasa-arvo-osaamisen vahvistaminen opetuksen sisällöissä
- yhdenvertaisuus- sekä epätasa-arvon kokemusten käsitteleminen oppilaan niistä kertoessa tai yleisellä tasolla opettajälhtöisesti opetustilanteissa oppilaan henkilökohtaisista kokemuksista erillään
- oppilaan oman toiminnan ja käyttäytymisen tiedostamisen sekä itsearvioinnin opettaminen
- oppilaan tietoisuustaitojen tukeminen
- häirinnän tunnistaminen, ennaltaehkäiseminen ja häirinnältä suojaavien toimintamallien sekä vahvistaminen opettaminen
- turvataitojen hallinnan opettaminen
- vertaispaineen vastustamisen opettaminen ja vahvistaminen

Sukupuolittietoinen aikuinen (koulussa):

- ymmärtää sukupuolta muokkaavia sosiaalisia ja kulttuurisia tekijöitä sekä tietää, että niihin voi vaikuttaa
- pyrkii tunnistamaan omia taipumuksiaan suhtautua oppilaisiin/aikuisiin eri tavoin sukupuolen mukaan ja pyrkii tunnistamisen ja tiedostamisen jälkeen muuttamaan omaa toimintaansa sekä käyttäytymistään tasa-arvotietoisemmaksi
- tunnistaa oppilaan/aikuisen häiritsevän käyttäytymisen, esim. mikroeleet, jotka kohdistuvat toisten pilkkaamiseen tai häirintään sekä puuttuu näihin eikä anna tilanteiden jatkua

- antaa kaikille tilaa olla omanlaisensa ilman perinteisiä sukupuoli-odotuksia
 - osaa tukea oppilaan kasvua ja sukupuoli-identiteetin rakentumista silloinkin, kun oppilas on epävarma sukupuoli-identiteetistään tai kuuluu sukupuolivähemmistöön, sekä osaa tarvittaessa ohjata oppilaan oppilashuollon palveluihin
 - osaa keskustella oppilaiden kanssa tyttöjen ja poikien, miesten ja naisten ja sukupuolivähemmistöjen kohtaamista rakenteellisista epätasa-arvotekijöistä
 - edistää tasa-arvoa aktiivisesti omassa työroolissaan
 - osaa kehittää koulun toimintakulttuuria sukupuolitietoiseksi ja osallistuu koulun tasa-arvosuunnitteluun
- tuo oppiaineissa esiin vääränlaiset stereotyypit ja rohkaisee oppilaita myönteisen oppiainekuvan mieltämiseen; minäkuvan vahvistaminen, asioiden moninaisuus, vapaus rakentaa omaa identiteettiä, monet ratkaisumallit, itseohjautuvaisuus, osallisuus, vastuunotto

Oppilaan osallistuminen sukupuolesta riippumatta

oppilaalla on mahdollisuus osallistua kaikkeen koulun toimintaan sukupuolesta riippumatta oman kiinnostuksensa ja kykyjensä mukaisesti. Koulun aikuisilla on velvollisuus ohjata oppilasta huomaamaan omat kykynsä ja mahdollisuutensa osallistua koulun oppilastoimintaan.

2. Tasa-arvolaisissa säädetään myös tasa-arvosuunnittelun painopisteistä. Tasa-arvotyössä tulee kiinnittää erityistä huomiota

- oppilasvalintoihin
- opetuksen järjestämiseen
- oppimiseroihin
- opintasuoritusten arviointiin
- sukupuoleen perustuvan ja seksuaalisen häirinnän ennaltaehkäisemiseen ja poistamiseen.
- Käytännössä oppilasvalintojen tasa-arvoisuus tulee pohdittavaksi kouluissa, joihin on erityinen valintamenettely. Näitä ovat esimerkiksi kieli-, musiikki- sekä liikuntapainotteiset koulut ja luokat.

Oppilasvalinnat

Masalan koulussa on laaja oppilaaksiottoalue. Kaikilla alueen esiopetusoppilailla on mahdollisuus hakea Masalan kouluun. Tiettyjen oppimisvaikeuksien myötä oppilaalle voidaan suosittaa toista koulua. Koulussa toimii kolme pienluokkaa, joihin otetaan oppilaita alueellisesti ympäri lukuvuoden. Ensimmäisten luokkien oppilasvalinnoissa haetaan tasapainoa oppilaan valmiuksien, koulukulkemisen ja muiden yksilökohtaisesti perusteltujen seikkojen perusteella.

Opetusta järjestetään kunkin oppilaan omien edellytysten mukaisesti yhdenvertaisesti, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, perhesuhteisiin, terveydentilaan, vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautuneisuuteen tai muuhun henkilöön liittyvään syyhyn huomiota kiinnittämättä.

Opintasuoritusten arvioinnissa käytetään monipuolista ja jatkuvaa opettajien arviointia, oppilaiden vertaisarviointia ja itsearviointia. Koulu tuottaa oppilaan arviointia yhdenvertaisesti, oikeudenmukaisesti, tasapuolisesti ja eettisesti opetussuunnitelman sisältöjen ja tavoitteiden mukaisesti.

Häirinnän ennalta ehkäisy ja siihen puuttuminen

- koulun tulee tunnistaa sukupuoleen perustuva ja seksuaalinen häirintä ja puuttua siihen
- koulun vastuu alkaa, kun häirintä on saatettu koulun henkilöstön tietoon

- koulu on velvollinen ryhtymään tarvittaviin toimenpiteisiin häirinnän poistamiseksi
- koulun henkilöstön kuuluu purkaa opetuksen sukupuolittavia ajattelu- ja vuorovaikutusmalleja niitä kohdatessa
- kukin työyhteisön jäsen on velvollinen nostamaan esiin ja puuttumaan sukupuolten väliseen eriarvoisuuteen
- koulun henkilöstö pyrkii enenevässä määrin tiedostamaan sekä purkamaan työyhteisössään opetuksen sukupuolittavia ajattelu- ja vuorovaikutusmalleja tai stereotyyppioita, mitkä linkittyvät sukupuoleen: koulun henkilökuntaa sekä oppilaita kutsutaan heidän omilla nimillään eikä esim. etnisen taustan, uskonnollisen vakaumuksen tai ulkonäön mukaan

Mitä on sukupuoleen perustuva häirintä?

Häirintää on, kun teoilla luodaan uhkaava, vihamielinen, halventava, nöyryyttävä tai ahdistava ilmapiiri. Toistuvuus on tyypillistä sukupuoleen kohdistuvalle häirinnälle. Häirintä on yksi kiusaamisen muoto. Myös ”pelleilymielessä” esitetty häirintä on tuomittavaa. Toisen rajoja pitää kunnioittaa.

Sukupuoleen perustuva häirintä ei ole seksuaalista. Sitä voivat olla:

- halventava puhe toisen sukupuolesta
- sukupuolivähemmistöön kuuluvan leimaaminen epänormaaliksi
- toisen väheksyntää tai nöyryyttämistä sukupuolen perusteella
- koulukiusaaminen, kun se perustuu kiusatun sukupuoleen

Seksuaalinen häirintä on ei-toivottua käytöstä, jolla loukataan toisen koskemattomuutta.

Sitä voivat olla:

- vihjailevat eleet ja ilmeet
- härskit puheet, nimittely tai kaksimieliset vitsit
- huomautukset ja kysymykset vartalosta, pukeutumisesta ja yksityiselämästä
- pornomateriaalin esille laitto
- seksuaalisesti virittäytyneitä yhteydenottoja tai vastaava toiminta sosiaalisessa mediassa
- fyysinen koskettelu, seksuaalisväritteiset ehdotukset tai vaatimukset
- seksuaalinen väkivalta

Häirintä ei kohdistu vain tiettyyn sukupuoleen, vaikka suurin osa häirinnästä tutkimusten mukaan (60%/40%) kohdistuukin tyttöjä kohtaan. Häiritsijä ja häiritty ovat yleensä toisilleen tuttuja. Kohde voi olla oppilas, opettaja tai muu henkilökuntaan kuuluva.

Homo-, lesbo-, bi- ja transnuorten kokemaa häirintää ja kiusaamista ovat muita nuoria yleisempää.

Useimmiten kiusaaminen heitä kohtaan tapahtuu juuri koulussa.

Yleisimmät syyt, että seksuaalisesta häirinnästä ei kerrota, ovat seuraavat:

- pelko oman tilanteen pahenemisesta tai kosto
- häiritsijän uhkaava käytös
- pelko leimautumisesta kantelijaksi
- asian ohittaminen, toive loppumisesta
- itsensä syyttäminen
- kokemus, että kertominen ei johda mihinkään
- pelko oman suuntautumisen paljastumisesta

Häirintä ei ole koskaan häirinnän kohteeksi joutuneen syytä.

3. Tasa-arvosuunnittelu on jatkuva prosessi, joka tehdään koko koulun yhteistyönä.

Tasa-arvosuunnittelussa on seuraavat vaiheet

- tasa-arvotilanteen selvittäminen
- toimenpiteiden valinta
- kirjaaminen tai muu dokumentointi
- hyväksyminen
- tiedottaminen
- toimeenpano
- arviointi ja seuranta.

Yhdenvertaisuussuunnitelma on oppilaitoskohtainen ja siinä tulee huomioida oppilaitoksen yksilölliset tarpeet ja olosuhteet. Suunnitelman sisältö ja laajuus määräytyvät koulutuksen järjestäjän ja oppilaitoksen tekemän yhdenvertaisuuden toteutumisen arvioinnin perusteella.

Luontevaa on sisällyttää suunnitelmaan myös tehty arvio yhdenvertaisuuden toteutumisesta. Edistämistoimien tehokkuuden näkökulmasta suunnitelmaan tulisi niin ikään sisällyttää kuvaus mahdollisista aikaisemmin toteutetuista edistämistoimenpiteistä ja niiden vaikutuksista.

Oppilaitoksen yhdenvertaisuussuunnitelmassa voi olla aiheellista käsitellä erimerkiksi opetuksessa käytettävien materiaalien asianmukaisuutta moniarvoisessa yhteiskunnassa, syrjinnän vaarassa olevien ryhmien tarpeiden huomioonottamista opetuksen järjestämisessä, kiusaamiseen ja häirintään puuttumista sekä mahdollisten syrjivien tapojen, asenteiden ja käytäntöjen tunnistamista ja poistamista.

Lähde: Opetushallitus: Tasa-arvotyö on taitolaji, 2016. Opas sukupuolten tasa-arvon edistämiseen perusopetuksessa